

महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी
योजनेअंतर्गत पोस्ट ऑफिसमध्ये असलेली खाती
बँकांमध्ये स्थलांतरीत करण्याबाबतची विशेष
मोहिम.

महाराष्ट्र शासन

नियोजन विभाग

शासन परिपत्रक क्रमांक : मग्रारोहयो २०१२ /प्र.क्र- ८३ /रोहयो-६ब

मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.

दिनांक : ३१ ऑगस्ट, २०१२.

परिपत्रक :-

महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजनेअंतर्गत मजूरांची पोस्ट ऑफिसमध्ये असलेली खाती बँकांमध्ये स्थलांतरीत करण्यासाठी एक विशेष मोहिम दिनांक १ सप्टेंबर, २०१२ ते १५ ऑक्टोबर, २०१२ या कालावधीमध्ये राबविण्यात येणार आहे. महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजना अधिनियम २००५ च्या परिशिष्ट (२) मधील सुधारणा २००९ नुसार सदर योजनेंतर्गत सर्व मजूरांच्या मजूरीचे प्रदान हे पोस्ट ऑफिस किंवा बँके मार्फत करणे बंधनकारक केलेले आहे. त्या अनुषंगाने स्थानिक परिस्थिती लक्षात घेऊन जिल्ह्यांनी बँक किंवा पोस्ट ऑफिस मध्ये मजूरांची खाती उघडलेली आहेत.

२. काही जिल्ह्यांमध्ये उदा. भंडारा व लातूर या जिल्ह्यांत जास्तीत जास्त मजूरांची खाती ही बँकेत उघडण्यात आलेली आहेत. परंतु इतर जिल्ह्यात ती ब-याच प्रमाणात पोस्ट ऑफिसमध्ये उघडण्यात आली आहेत. राज्यातील दुर्गम भागात बँकेपेक्षा पोस्ट ऑफिसची कार्यक्षमता जास्त असल्याने महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजनेअंतर्गत मजूरीच्या प्रदानामध्ये पोस्ट कार्यालयाचा मोठा सहभाग आहे.

३. बँक आणि पोस्ट ऑफिसमार्फत मजूरीच्या वितरण पद्धतीमध्ये खालीलप्रमाणे फायदे व तोटे आहेत.

खाते असलेली संस्था	फायदे	तोटे
१	२	३
१) बँक	आरटीजीएस आणि कोअर बँकींगचा वापर करून जलद गतीने मजूरीचे प्रदान करणे शक्य होते.	खेड्यांमध्ये बँकेच्या शाखांचे प्रमाण कमी असून, त्या दूर अंतरावर आहेत.
२) पोस्ट ऑफिस	प्रत्येक गावामध्ये पोस्ट ऑफिस असल्यामुळे मजूरांना तेथे पोहोचण्याकरिता कमी प्रवास करावा लागतो.	पोस्ट ऑफिसच्या कार्यपद्धतीमुळे मजूरी वाटपास विलंब होतो.

४. अलिकडच्या काळात कोअर बँकींगचे प्रमाण वाढलेले आहे आणि रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडियाच्या आदेशानुसार BC MODEL ही कार्यान्वीत करण्यात आलेली आहेत. त्यामुळे मजूरांची खाती ही पोस्ट ऑफिसमधून बँकेमध्ये शिस्तबद्ध पद्धतीने व टप्प्याटप्प्याने स्थलांतरित करणे व्यवहार्य व इष्ट ठरेल.

५. बँकेमध्ये मजूरांचे खाते उघडणे ही बाब इष्ट असली तरी पोस्ट ऑफिस मधून बँकेत खाते स्थलांतरीत करताना प्राथम्याने दोन बाबी विचारात घेणे आवश्यक आहे.

(अ) राज्यातील ज्या ब्लॉक्सचा विकास पूर्णपणे झालेला आहे.

(ब) ज्या ब्लॉकमध्ये बँकेच्या जास्तीत जास्त शाखा आहेत. तसेच ज्या ब्लॉकमध्ये बँकेची खाती जास्त प्रमाणात आहेत अशा ब्लॉकमध्ये या मोहिमेची प्रथम सुरुवात करणे जास्त योग्य होईल.

६. पोस्ट ऑफिसमधील सर्वच खाती (१०० %) बँकेमध्ये स्थलांतरित करणे अपेक्षित नाही. जिल्हाधिका-यांनी पोस्ट ऑफिसमधील खाती बँकेमध्ये शिस्तबद्ध पद्धतीने आणि टप्प्याटप्प्याने स्थलांतरित करावीत. तसेच ज्या ग्रामपंचायतीमध्ये बँकेचे नेटवर्क चांगले आहे अशा ठिकाणी प्राथम्य देणे जास्त योग्य होईल.

७. तद्नुषंगाने प्रत्येक ग्रामपंचायतीमध्ये गट विकास अधिकारी यांनी ग्रामपंचायती संबंधीची खालीलप्रमाणे माहिती गोळा करणे आवश्यक आहे.

गटाचे (ब्लॉक) नाव	ग्रामपंचायतीचे नाव	सदर ग्रामपंचायतीचे नजीक असलेल्या बाजारपेठेचे नाव	सदर गावात/ बाजारपेठेमध्ये राष्ट्रीयकृत/ ग्रामीण/अ वर्ग सहकारी बँकेची शाखा आहे का ?	पोस्ट ऑफिसमधून मजुरांचे खाते बँकेत स्थलांतरीत करावे काय याबाबत निर्णय घ्यावा (होय/नाही)
१	२	३	४	५

उपरोक्त स्तंभ क्रमांक ५ मधील निर्णय होय असल्यास खालील बाबींचा अवलंब करावा :

८. मजुरांचे खाते बँकेत उघडतांना शक्यतो मजूर ज्या गावातील बाजारपेठेमध्ये वारंवार जातो त्या गावातील बँक शाखेमध्ये उघडण्यात यावे, जेणेकरून त्याला केवळ बँकेमध्ये जाण्यासाठी स्वतंत्रपणे प्रवास करावा लागणार नाही व त्यामुळे मजुरांच्या तक्रारीस वाव राहणार नाही.

९. मजुरांचे पोस्टामधील खाते बँकेमध्ये स्थलांतरीत करण्यासाठी विशेष शिबिर (camp) घेण्यात यावे, जेणेकरून तेथे मजूर प्रत्यक्ष येऊन बँकेत आपले खाते त्याच दिवशी उघडू शकतील. यासाठी क्लार्क-कम-डाटा-एन्ट्री ऑपरेटर किंवा इतर कर्मचा-यांना बँकेच्या मॅनेजरमार्फत प्रशिक्षण देण्यात यावे, जेणेकरून मजुरांचे खाते उघडण्याबाबतचे अर्ज भरण्याकरिता सदर कर्मचारी मदत करू शकतील. सदर मोहिम राबविण्यासाठी खाते उघडण्यासाठी बँक कार्यालयात कर्मचा-यांची कमतरता असल्यास बँक मॅनेजर निवडेल अशा व्यक्तीला मॅनेजर मार्फत प्रशिक्षण देण्यात येऊन त्यांना रुपये ५/- प्रती अकाऊंट किंवा जास्तीत जास्त रु. ३०००/- या विशेष मोहिमे अंतर्गत ६% प्रशासकीय खर्चाच्या निधीतून देण्यास हरकत नसावी. सदर खर्च महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजनेमध्ये काम करणा-या मजुरांचे खाते बँकेत उघडण्यासाठीच करावा. सदर

शिविरामध्ये मजुरांचे छायाचित्र काढण्यासाठीची सुविधा उपलब्ध करून देता येणे शक्य असून मजुरांची ओळख पटविण्याकरिता ग्राम रोजगार सेवक, ग्राम सेवक तसेच तलाठी यांचीही मदत घेणे शक्य होईल. तसेच खाते उघडण्यासाठी कोणत्याही मजुरास वारंवार हेलपाटे घालावे लागणार नाही, याची दक्षता घेण्यात यावी.

१०. भारतीय रिझर्व्ह बँक आणि भारत सरकार यांच्या स्पष्ट सूचना आहेत की, बँकांनी मजुरांचे खाते उघडण्याकरिता Minimum Balance इत्यादीचा आग्रह धरू नये. तसेच त्यांनी No Frill Account उघडण्यामध्ये दिरंगाई करू नये अथवा टाळाटाळ करू नये. जर बँकांकडून खाते उघडण्यात दिरंगाई अथवा टाळाटाळ होत असेल तर जिल्हाधिका-यांनी ही बाब Lead Bank Manager च्या निदर्शनास आणावी व त्याबाबत शासनाला सुध्दा त्वरित कळवावे.

११. बँकेत खाते उघडल्यानंतर व मजुरांची मजुरी त्या खात्यात जमा होण्यास सुरुवात झाल्यानंतर पोस्ट ऑफिसमधील मजुरांसंदर्भात असलेली सर्व माहिती सदर बँकेत स्थलांतरीत करण्यात यावी. तसेच MIS मध्ये आणि Form No.१ व जॉबकार्ड मध्येही त्याची नोंद घेण्यात यावी.

१२. बँकेत खाते उघडण्याचे फायदे :

अ) मजुरांच्या मजुरी संदर्भातील सॉफ्ट कॉपी बँकेच्या शाखेस दिल्यानंतर RTGS/CORE BANKING द्वारे त्याच दिवशी एका तासामध्ये मजुरांच्या खात्यामध्ये मजुरी जमा होऊ शकते.

ब) e- MUSTER व Electronic Fund Management System (E-FMS) चा जास्तीत जास्त प्रमाणात वापर करता येऊन बँकेमधून मजुरीचे ट्रान्सफर जलद होऊ शकते.

क) राज्यामध्ये बँकेमार्फत अनेक ठिकाणी B.C.MODEL टप्प्याटप्प्याने कार्यान्वीत होत आहे. त्यामुळे मजुरांना त्यांची मजुरी Business Correspondent कडून गावातच मिळू शकते त्याकरिता त्यांना कोठेही प्रवास करण्याची आवश्यकता नाही.

ड) शासनाच्या इतर योजनांमध्ये मजुरांना त्यांच्या या बँक खात्याचा उपयोग करता यावा, याकरिता भारत सरकार Financial Inclusion ला फार मोठ्या प्रमाणावर प्रोत्साहन देत आहे.

१३. सदर विशेष मोहिमेसाठी वेळापत्रक खालीलप्रमाणे आहे:

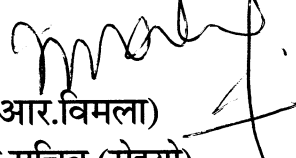
करावयाची कार्यवाही	कार्यवाही पूर्ण करण्याचा दिनांक	प्राथमिक जबाबदारी	पर्यवेक्षकीय जबाबदारी
१	२	३	४
उपरोक्त परिच्छेद (७) मधील तक्त्यात दर्शविल्याप्रमाणे निर्णय घेणे.	१०.९.२०१२	गट विकास अधिकारी	उप जिल्हाधिकारी (रोहयो) व उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी (जि.प.)
निवड करण्यात आलेल्या ग्रामपंचायतीकरिता विशेष शिबिर घेऊन मजुरांची खाती उघडणे.	३०.९.२०१२	गट विकास अधिकारी, तहसिलदाराचे सहकार्य घ्यावे.	उप जिल्हाधिकारी (रोहयो)
सदर योजना १०० टक्के यशस्वी झाली आहे का, याबाबत आढावा घेऊन त्यात योग्य त्या सुधारणा करणे.	१५.१०.२०१२	उप जिल्हाधिकारी (रोहयो)	जिल्हाधिकारी (जिल्हा कार्यक्रम समन्वयक) व मुख्य कार्यकारी अधिकारी (जि.प.) (सह जिल्हा कार्यक्रम समन्वयक)

१४. जिल्हाधिकारी तसेच बँक मॅनेजमेंट यांनी एकत्रितपणे काम करून आपसातील सहकार्याने

सदर मोहिम १०० % यशस्वी करणे आवश्यक आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या वेबसाईटवर उपलब्ध करण्यात आला आहे. त्याचा संगणक सांकेतांक क्रमांक २०१२९१११३११२०१९०० असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(आर.विमला)
उप सचिव (रोहयो)

31/8/2012

प्रत: मा. राज्यपालांचे सचिव,
मा. मुख्यमंत्र्यांचे प्रधान सचिव,
सर्व मंत्री व राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
मुख्य सचिवांचे स्वीय सहाय्यक,
अतिरिक्त मुख्य सचिव,
शासनाचे सर्व अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
संचालक, अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय,
महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क, मंत्रालय, मुंबई.(प्रसिध्दीकरिता)
सर्व विभागीय आयुक्त,
सर्व जिल्हाधिकारी (बृहन्मुंबई वगळून),
सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हापरिषद
प्रधान मुख्य वन संरक्षक, नागपूर,
आयुक्त (कृषि) महाराष्ट्र राज्य, पुणे,
संचालक, मृदसंधारण व पाणलोट क्षेत्र व्यवस्थापन, पुणे,
संचालक, फलोत्पादन, पुणे,
संचालक, सामाजिक वनीकरण, पुणे,
महालेखापाल, महाराष्ट्र राज्य (लेखा व अनुज्ञेयता), मुंबई/नागपूर,
महालेखापाल, महाराष्ट्र राज्य (लेखा परिक्षा), मुंबई/नागपूर,
सर्व मुख्य अभियंता व सह सचिव, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
सर्व मुख्य अभियंता व सह सचिव, जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
मुख्य अभियंता, लघुपाटबंधारे (स्था.स्तर) विभाग, पुणे,
उप सचिव, महाराष्ट्र विधान मंडळ रोजगार हमी समिती, महाराष्ट्र विधान मंडळ
सचिवालय मुंबई,
सर्व उपजिल्हाधिकारी (रोहयो),
कक्ष अधिकारी, संग्राम कक्ष, ग्राम. व जलसं. विभाग, मंत्रालय, मुंबई.(महाऑनलाईनवर प्रसिद्धीसाठी)
सर्व जिल्हा अधीक्षक, कृषि अधिकारी,
सर्व उप सचिव/अवर सचिव/कक्ष अधिकारी, नियोजन विभाग (रोहयो),
सारसंग्रह रोहयो-१/निवडनस्ती रोहयो-६ब